

Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

Det nya delgivningssättet innebär att delgivning sker genom att stämning och andra handlingar i ett brottmål hålls tillgängliga vid tingsrätten från en i förväg bestämd tidpunkt. Den misstänkte ska dessförinnan vid ett personligt sammanträffande med polis eller åklagare ha delgetts information om denna tidpunkt och om vid vilken tingsrätt handlingarna hålls tillgängliga. Förslaget syftar till att skapa en effektivare handläggning av brottmål och snabbare lagföring av brott. Tillgänglighetsdelgivning ska få användas på försök vid de tingsrätter som regeringen bestämmer.

Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 maj 2018 och upphöra att gälla vid utgången av 2019.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:67 Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Propositionen	12
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:67.

Stockholm den 22 mars 2018

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Lawen Redar (S), Ellen Juntti (M), Patrick Reslow (-), Magnus Oscarsson (KD) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2017/18:67 Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål.

Utskottet redovisar i bilaga 1 regeringens förslag till riksdagsbeslut. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Bakgrund

Justitie- och migrationsministern beslutade den 17 januari 2017 att ge en utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet leder till en snabbare lagföring av brott, exempelvis särskilda snabbförfaranden och jourdomstolar (Ju 2017:A). I uppdraget ingick att i en delredovisning lämna förslag på utformningen av ett försöksprojekt och hur detta ska genomföras.

Uppdraget delredovisades i augusti 2017 i departementspromemorian En snabbare lagföring – försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål (Ds 2017:36). I promemorian lämnas förslag om en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål som syftar till att brott ska kunna utredas och lagföras på kortare tid än i dag. Försöksverksamheten föreslås inledas genom dels uppdrag till myndigheter i rättskedjan om utökad samverkan och förändrade arbetssätt, dels vissa förordningsändringar. Försöksverksamheten föreslås därefter utökas med en möjlighet att på försök använda ett nytt delgivningssätt.

Regeringen beslutade den 19 oktober 2017 att ge Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården, Domstolsverket, Attunda tingsrätt och Solna tingsrätt i uppdrag att, med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet, i norra Stockholm förbereda och genomföra en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål. Grunden för försöksverksamheten är en ökad samverkan mellan de berörda myndigheterna och förändrade arbetsmetoder. För Polismyndigheten innebär det bl.a. att verksamheten ska organiseras så att utredningen av brott i större utsträckning än i dag kan slutföras direkt på brottsplatsen eller kort tid därefter. Polismyndigheten och domstolarna ska också bl.a. utarbeta samarbetsformer som gör det möjligt att i ett tidigt skede av brottsutredningen informera den misstänkte om när en eventuell huvudförhandling tidigast kan komma att hållas. De brott som omfattas av försöket är företrädesvis sådana som kommer till polisens kännedom genom ett s.k. ingripande, dvs. där polisen kommer till brottsplatsen eller påträffar den misstänkte. I ett första steg är målsättningen att brott ska kunna utredas och lagföras inom cirka tio veckor från polisens ingripande och i ett andra steg inom cirka två till sex veckor.

Brottsförebyggande rådet ska följa och utvärdera verksamheten, som ska pågå t.o.m. den 31 december 2019.

Regeringen har genom förordningen (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott, som bygger på förslag i promemorian, gett polis, åklagare och domstol möjlighet att i snabbförfarandet vidta vissa åtgärder som regeringen bedömer kan påverka handläggningstiden i det enskilda fallet.

I den nu aktuella propositionen behandlar regeringen promemorians förslag om att på försök införa ett nytt delgivningssätt – tillgänglighetsdelgivning – i försöksverksamheten.

Nuvarande möjligheter till delgivning av stämning och andra handlingar i brottmål

När tingsrätten utfärdar stämning i brottmål ska stämningen tillsammans med vissa andra handlingar delges den tilltalade (45 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken [RB]). I delgivningslagen (2010:1932) finns bestämmelser bl.a. om vilka delgivningsformer som finns och när delgivning ska anses ha skett. De delgivningssätt som kan användas för delgivning av stämning och andra handlingar i brottmål är vanlig delgivning, stämmningsmannadelgivning och förenklad delgivning.

Vanlig delgivning innebär att handlingar skickas eller lämnas till den tilltalade (16 § delgivningslagen). Delgivning har skett när den tilltalade har tagit emot handlingarna (18 § delgivningslagen). Som bevis på att den tilltalade har tagit emot handlingarna begär domstolen att hon eller han ska skicka tillbaka ett delgivningskvitto till domstolen.

Stämmningsmannadelgivning innebär att en person som är behörig att utföra sådan delgivning, t.ex. en polisman, söker upp den tilltalade och överlämnar handlingarna till henne eller honom. Vägrar den tilltalade att ta emot handlingarna ska de lämnas kvar på platsen om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (31 och 32 §§ delgivningslagen).

Vid *förenklad delgivning* skickas stämning och andra handlingar till den tilltalade, och sedan skickas nästkommande arbetsdag ett kontrollmeddelande om att handlingarna har skickats (22 § delgivningslagen). Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingarna skickades om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte framstår som osannolikt att handlingarna har kommit fram inom denna tid (26 § delgivningslagen). En förutsättning för att förenklad delgivning ska få användas för att delge stämning och andra handlingar i brottmål är att den tilltalade har delgetts information vid ett personligt sammanträffande med en åklagare, polis eller annan särskilt föreskriven tjänsteman om att delgivningssättet kan komma att användas (33 kap. 6 § RB). Det får inte heller ha gått mer än tio veckor från det att informationen lämnades till dess att handlingarna skickas.

Propositionen

Delgivning genom att handlingar hålls tillgängliga vid tingsrätten

Som redovisas ovan beslutade regeringen i oktober 2017 om ett myndighetsuppdrag med en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål. Genom förordningen (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott har polis, åklagare och domstol getts möjlighet att i snabbförfarandet vidta vissa åtgärder som regeringen bedömer kan påverka handläggningstiden i det enskilda fallet. Mot bakgrund av de åtgärder som följer av regeringsuppdraget och de möjligheter som ges i förordningen är regeringens målsättning att tiden för utredning och lagföring av brott som ingår i försöksverksamheten bör kunna halveras jämfört med i dag.

För att därutöver åstadkomma en ytterligare förkortning av lagföringstiden föreslår regeringen att den tilltalade vid de tingsrätter som regeringen bestämmer på försök ska få delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom att handlingarna hålls tillgängliga vid tingsrätten fr.o.m. en i förväg bestämd tidpunkt (*tillgänglighetsdelgivning*). Regeringen anför att det är lämpligt att delgivningssättet prövas på försök i den pågående försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål.

Regeringen konstaterar inledningsvis att utgångspunkten i den pågående försöksverksamheten med ett snabbförfarande är att brott, förutom att utredas snabbare än vad som sker i dag, även ska kunna prövas i tingsrätten inom kortare tid. Vidare anför regeringen att det ofta inte vidtas några åtgärder i målet under tiden som delgivning sker. Enligt regeringens bedömning har en snabb och effektiv delgivning förutsättningar att påverka handläggningstiden så att den blir kortare. Regeringen anser att de nuvarande bestämmelserna om delgivning av stämning och andra handlingar inte är anpassade till att användas i ett snabbförfarande. Den tid det tar att använda delgivningssätten kan inte heller påverkas i någon högre grad av tingsrätten. Med en delgivning som sker genom att handlingar hålls tillgängliga vid tingsrätten från en i förväg bestämd tidpunkt blir delgivningsprocessen enligt regeringens bedömning kort i jämförelse med befintliga delgivningssätt.

Regeringen framhåller att delgivningsbestämmelser ska skapa rimliga garantier för att den tilltalade har kunnat ta del av handlingarna i det mål som domstolen ska pröva. Samtidigt får de inte vara utformade på ett sådant sätt att de hindrar eller försenar domstolens prövning. Bestämmelser om delgivning måste därför vara ändamålsenligt utformade så att kraven på såväl rättssäkerhet som effektivitet tillgodoses (prop. 2009/10:237 s. 91). Regeringens övergripande bedömning är att förslaget inte påverkar de generella rättssäkerhetsgarantier som gäller i brottmålsprocessen, t.ex. rätten till försvar eller skäligt rådrum.

Förslaget innebär att det kan inträffa att det inte finns delgivningshandlingar tillgängliga vid den i förväg bestämda tidpunkten, exempelvis för att åklagaren bedömt att det inte finns tillräckliga skäl för åtal eller för att åtal inte hunnit väckas före denna tidpunkt. Regeringen konstaterar

att motsvarande osäkerhet finns vid förenklad delgivning, där informationen till den misstänkte innebär att tingsrätten någon gång under de närmaste tio veckorna kan komma att skicka en stämning och andra handlingar till henne eller honom. Att tidpunkten för tillgängliggörandet är bestämd i förväg menar regeringen i stället bör leda till en ökad förutsebarhet och göra det lättare för den tilltalade att bevaka delgivningen. Det i viss mån ökade kravet på att tilltalade medverkar aktivt till delgivningen får enligt regeringens bedömning anses rimligt. Det gäller särskilt i en process som är avsedd att gå snabbare. Utvecklingen med ett ökat ansvar för den som ska delges ligger i linje med vad regeringen uttalade i samband med att den nu gällande delgivningslagen infördes (prop. 2009/10:237 s. 92–93).

Förutsättningarna för att tillgänglighetsdelgivning ska få användas

Regeringen föreslår att tillgänglighetsdelgivning ska få användas om den tilltalade har fått information dels om att en sådan delgivning kan komma att användas, dels om fr.o.m. vilken tidpunkt och vid vilken tingsrätt handlingarna kommer att hållas tillgängliga. Informationen ska vid ett personligt sammanträffande delges den tilltalade av en åklagare eller av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett.

Det personliga sammanträffandet säkerställer att den misstänkte inte riskerar att missuppfatta vad tillgänglighetsdelgivning innebär eller hur den fortsatta processen kommer att gå till. Informationen kan vid det personliga sammanträffandet delges den misstänkte genom vanlig delgivning enligt 16 § delgivningslagen eller genom muntlig delgivning enligt 19 § delgivningslagen.

För att den misstänkte ska kunna bevaka delgivningen och tillvarata sin rätt föreslår regeringen att informationen om när och var tillgängliggörandet ska ske ska delges samtidigt som informationen om att delgivningssättet kan komma att användas. Tidpunkten bör anges med datum och klockslag. Om det senare visar sig att den angivna tidpunkten för tillgängliggörandet inte kan hållas är det angeläget att den misstänkte så snart som möjligt underrättas om detta, för att hon eller han inte längre ska behöva bevaka tillgängliggörandet. Det bör dock inte vara möjligt att formlöst ändra t.ex. tidpunkten för tillgängliggörandet, exempelvis genom att skicka information till den misstänkte eller kontakta den misstänkte per telefon. För att åstadkomma en ändring av tid eller plats för tillgänglighetsdelgivningen måste den misstänkte på nytt delges information om tillgänglighetsdelgivning vid ett personligt sammanträffande.

Regeringen föreslår att den misstänktes ansvar för att vid den i förväg bestämda tidpunkten aktivt bevaka besked om målets handläggning ska gälla oavsett hur tingsrätten väljer att avgöra målet. Det bör alltså inte vara en förutsättning för delgivningssättet att det gjorts en preliminär bokning av huvudförhandlingstidpunkt eller att information om den preliminära tidpunkten har lämnats till den misstänkte. Det skulle minska den praktiska

nyttan av det nya delgivningssättet. Tillgänglighetsdelgivning kan således användas även när mål avgörs utan huvudförhandling.

Utöver de särskilda förutsättningarna för att tillgänglighetsdelgivning ska få användas måste också de allmänna förutsättningarna enligt delgivningslagen vara uppfyllda. Det innebär bl.a. att det alltid ska prövas att det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet att använda tillgänglighetsdelgivning (4 § andra stycket delgivningslagen). I detta ligger bl.a. att den misstänkte ska kunna förstå vad som krävs av honom eller henne. Det kan därför vara olämpligt att använda tillgänglighetsdelgivning om den misstänkte på grund av t.ex. språkförbistring, berusning eller kognitiv nedsättning inte kan förväntas ta till sig information om delgivningssättet (jfr prop. 2009/10:237 s. 270).

Enligt regeringens bedömning bör en tydlig och uttömmande information till den misstänkte lämpligen kunna åstadkommas genom att informationen lämnas såväl muntligt som skriftligt. Om skriftlig information lämnas till den misstänkte kan detta dels göra det lättare för henne eller honom att ta till sig informationen, dels bidra till att informationen kan kontrolleras i efterhand. Skriftlig information kan också översättas till andra språk än svenska. I likhet med vad som gäller för förenklad delgivning saknas det skäl att reglera informationens närmare utformning i lag. Formen för informationen och vad informationen ska innehålla föreslås i stället regleras genom att regeringen eller berörda myndigheter meddelar föreskrifter om detta.

De krav på dokumentation som ska gälla för lämnad information om tillgänglighetsdelgivning bör enligt regeringen regleras på motsvarande sätt som gäller för förenklad delgivning. När det gäller förenklad delgivning har krav på vad som ska dokumenteras reglerats i Polismyndighetens föreskrifter (se PMFS 2017:5).

Delgivningstidpunkten

Regeringen föreslår att delgivning ska anses ha skett när handlingarna har gjorts tillgängliga vid den tidpunkt och den tingsrätt som den tilltalade har fått information om. Förutsebarheten i att den tilltalade i förväg informeras om tidpunkten för när handlingarna kommer att göras tillgängliga vid tingsrätten gör att det enligt regeringens bedömning finns förutsättningar att knyta delgivningstidpunkten till att handlingarna tillgängliggörs. Genom att delgivningstidpunkten inträffar vid tillgängliggörandet och inte kopplas till någon efterföljande åtgärd blir det tydligt för den tilltalade vid vilken tidpunkt som delgivning har skett. Det bör därmed inte krävas att den tilltalade hämtar handlingarna hos tingsrätten eller att handlingarna skickas till den tilltalade för att delgivning ska ha skett. Motsvarande ordning, dvs. att det inte krävs att mottagaren faktiskt har fått del av handlingen, gäller vid förenklad delgivning. Regeringen anför att det med en sådan konstruktion kommer att vara möjligt att delge även personer som inte vill bli delgivna samtidigt som kraven på rättssäkerhet upprätthålls.

Regeringen skriver att tillgänglighetsdelgivning förutsätter att tidpunkten för tillgängliggörandet och tingsrätten överensstämmer med den information som den tilltalade har fått. Delgivningen är alltså inte giltig om den tilltalade av förbiseende inte har underrättats om någon tidpunkt för tillgängliggörandet eller om fel tidpunkt eller fel tingsrätt har angetts. Detsamma gäller om handlingarna inte finns klara hos tingsrätten att göra tillgängliga vid den angivna tidpunkten. För att det inte ska uppstå tveksamhet om huruvida handlingarna gjorts tillgängliga på ett korrekt sätt bör tingsrätten dokumentera delgivningen, exempelvis genom en anteckning i sitt målhanteringsystem (jfr 4 § delgivningsförordningen [2011:154]). Eventuella invändningar från en tilltalad om att delgivning inte har skett på ett korrekt sätt eller om att hon eller han haft laga förfall för att exempelvis inte inställa sig till en huvudförhandling får prövas i vanlig ordning.

Det nya delgivningssättet hindrar inte att andra delgivningssätt används

Mot bakgrund av att delgivningssätten i delgivningslagen är alternativa i förhållande till varandra – med vissa skillnader i när delgivningssätten får användas – är regeringens bedömning att lämnad information om tillgänglighetsdelgivning inte bör hindra att andra delgivningssätt används. Regeringen anför att det således är valfritt för tingsrätten att bestämma vilket av tillämpliga delgivningssätt som ska användas i det enskilda fallet.

Handlingar som hör till andra åtal

Enligt regeringens uppfattning bör det av rättssäkerhetsskäl inte vara möjligt att i samband med tillgänglighetsdelgivningen också delge den tilltalade en stämning som gäller ett annat åtal än det för vilket information om tillgänglighetsdelgivning har lämnats. Det bör inte heller vara möjligt att delge andra handlingar som är relaterade till ett annat åtal där den tilltalade ännu inte har delgetts stämning. Regeringen konstaterar att avsaknaden av en sådan möjlighet inte innebär någon inskränkning i tingsrättens möjligheter att bestämma i vilken ordning åtal ska handläggas och prövas. Det finns därmed inte något hinder mot att tingsrätten delger handlingar som hör till ett annat åtal med något annat delgivningssätt så att åtalen kan prövas gemensamt.

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att handlingar som hör till ett annat åtal än det som information om tillgänglighetsdelgivning har lämnats för under brottsutredningen inte bör kunna delges samtidigt som handlingar delges med tillgänglighetsdelgivning.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att den nya lagen ska träda i kraft den 1 maj 2018 och gälla så länge som försöksverksamheten ska pågå, dvs. t.o.m. utgången av 2019.

Utvärdering av försöksverksamheten

Regeringen anför att det nya delgivningssättet bör utvärderas. Eftersom det är fråga om en försökslagstiftning bör en uppföljning göras av exempelvis hur det nya delgivningssättet har påverkat handläggningstiderna och om det påverkat i vilken utsträckning tingsrätterna avgör mål genom huvudförhandling. En sådan utvärdering kommer att göras inom ramen för den utvärdering som Brottsförebyggande rådet ska göra av den pågående försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål, som ska pågå t.o.m. den 31 december 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det för att möjliggöra ett fungerande snabbförfarande är lämpligt att på försök införa ett nytt delgivningssätt – tillgänglighetsdelgivning. Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att lagförslaget är ändamålsenligt utformat och att det bör antas av riksdagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:67 Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

1 § På försök får vid de tingsrätter som regeringen bestämmer avvikelser enligt denna lag göras från vad som annars gäller för delgivning av handlingar i brottmål.

2 § Den tilltalade får delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom att handlingarna hålls tillgängliga vid tingsrätten från och med en i förväg bestämd tidpunkt (tillgänglighetsdelgivning).

3 § Tillgänglighetsdelgivning får användas om den tilltalade har fått information om

1. att sådan delgivning kan komma att användas i målet, och
2. från och med vilken tidpunkt och vid vilken tingsrätt handlingarna kommer att hållas tillgängliga.

Informationen ska vid ett personligt sammanträffande ha delgetts den tilltalade av en åklagare eller av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om information om tillgänglighetsdelgivning.

4 § Tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingarna har gjorts tillgängliga vid den tidpunkt och den tingsrätt som den tilltalade har fått information om enligt 3 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2018.
 2. Lagen upphör att gälla vid utgången av 2019.